

Thomas Nagel'in 'Fizikalizm' ve 'Yarasa Olmak Nasıl Bir Şeydir' Makalelerinin Bilince Nesnel Bir Açıklama Verme Arayışı Açısından Kıyaslanması

The Comparison of 'Physicalism' and 'What is It Like to be a Bat?' of Thomas Nagel in the Context of the Search for Giving an Objective Account of Consciousness

SERDAL TÜMKAYA
Middle East Technical University

Received: 01.03.2017 | Accepted: 05.06.2017

Abstract: “What is it Like to be a Bat” (1974) and “The View from Nowhere” (1986) of Thomas Nagel are two extremely cited pieces of analytic philosophy in the last century. The arguments presented in those works have been frequently cited as either problems of giving an objective-scientific account of consciousness or an outright denial of the possibility of a physicalist characterization of it. After summarizing all of them, I turn to show why they are mistaken. By this, I hope I will be able to show that all these mistakes are originated from either blatantly ignoring his objective phenomenology project or misunderstanding it. The reasons that I use to explain these misperceptions would also suggest that Nagel’s objective phenomenology project is some sort of constructing a theoretical and conceptual ground to have an objective account of the subjective aspect of experience.

Keywords: Thomas Nagel, physicalism, objectivism, reductionism, Being a Bat.

© Tümkaya, S. (2017). Thomas Nagel'in 'Fizikalizm' ve 'Yarasa Olmak Nasıl Bir Şeydir' Makalelerinin Bilince Nesnel bir Açıklama Verme Arayışı Açısından Kıyaslanması. *Beytulhikme An International Journal of Philosophy*, 7 (1), 23-41.

Giriş: Nagel'in Yarasa Argümanı Nedir?

Fizikalizmin "ufku" nesnelliktir.

Thomas Nagel geçtiğimiz yüzyılın belki de en çok alıntılanmış analitik felsefecisidir. Kendisinin ana ilgi alanları zihin felsefesi, indirgemecilik, siyaset ve hukuk felsefesi, etik ve bunların hepsine uzanacak şekilde nesnelliktir. 1960lı yıllardan beri akademik yazın hayatında kendisine çok önemli bir yer edinmiş olan Nagel, halen materyalizm, indirgemecilik, bilimcilik, doğalcılık ve evrim kuramı üzerine aktif olarak çalışmakta ve hatta 5 sene önce bu konuları bir araya getiren kısa bir kitap yayınlamıştır (2012, 2015b). Bu makalenin ana savı açısından bu hacimli literatürün sadece bazı üç parçası odak noktası olacaktır. İlki, Nagel'in fizikalizme karşı tutumu en net ve detaylı ifade eden çalışması olmasına rağmen çok az sistematik tahlile konu edilmiş olan "Fizikalizm" adlı makalesidir (Nagel, 1965). İkincisi, kendisinin zihin felsefesi alanında en çok bilinen makalesidir ve başlığı şoyledir: "Yarasa Olmak Nasıl Bir şeydir?" (1974, 2015a). Sonucusuysa 1986 tarihli ve "The View from Nowhere" başlıklı kitabıdır (Nagel, 1986). Her biri ayrı bir on-yılda yayınlanmış bu çalışmalardan özellikle bu ikinci ve üçüncü eserler Nagel'in bilincin öznel karakterinin nesnel-bilimsel bir açıklamasının tümüyle verilemeyeceğini savunmuş bir felsefeci olarak bilinmesine yol açmıştır. İkinci alışmada, Nagel'in yarasa olmak nasıl bir şeydir rneği üzerinden dile getirdiği argüman, birçok felsefeci tarafından en *iyi* ihtimalle fizikalizme dair bir *kuşkunun* (veya zorluğun) ifadesi (kendi algısı için bkz. zl. Nagasawa, 2003, pp. 377&382), muhtemelen "Jackson tarafından geliştirilen ve doğrudan fizikalizmi çürütmeyi amaçlayan bilgi argümanına yol vermiş" olan (Nagasawa'nın bu gözlemi için bkz. Nagasawa, 2003, p. 377 , bu aynılaştırmayı yaptığı iddia edilen makalelerden örnekler için p.390 n1&2) ve en *kötü* ihtimalle fizikalizmin asla *doğru olamayacağına* dair bir kanıtlama olarak algılanmıştır (Alıcı, 2013, p. 28). Fizikalizmin bahsini etsin etmesin tüm bu fikirlerin temelinde "Nagel, bilincin öznel karakterini nesnel-bilimsel asla açıklanamaz demek istemektedir" algısı yatmaktadır. Nagel'in, fizikalizme karşı şüpheci fakat ona doğrudan karşı olmayan ama indirgemeci fizikalizme kesinlikle karşı çıktığını savunanlar için bkz. r. (Avramides, 2006, p. 228; P. M. Churchland, 1985, p. 17; Quine, 1985; Wider, 1990, pp. 490-491&499, 1992, p. 443); fizikalizmin ne olduğunu anlamamızın mümkün

olmadığına inanan veya zihinsel ile fizikselin aynı şey olduğunu doğru olsa bile (şu anki bilgi düzeyimiz ve kavram setimiz nedeniyle) anlamamızın mümkün olmadığını savunduğunu iddia edenler için bkz. ör. (Crane, 2007, pp. 22–23; Wider, 1990, pp. 491–492); bilinç olgusunu fiziksel şekilde anlamamızın önünde aşılabilir epistemik sınırlar olduğunu söylediğini savunanlar için bkz. ör. (Dennett, 1991a, p. 273, 1991b) veya Nagel'in argümanlarının bunu ima ettiğini veya böyle epistemik sınırların olabileceği şeklindeki fikri dile getirdiğini tartışanlar için bkz. ör. (Crane, 2007, p. 23; Gulick, 2016); Nagel'in epistemik sınırlarımızı incelediğini söyleyen bir çalışma için bkz. (Arıcı, 2015); Nagel, 1960lı ve 1970li yıllardaki çalışmalarında fizikalizme doğru bir görüşür diyen bir felsefecidir fikrini dile getiren bir çalışma için bkz. (Crane, 2007, p. 23); ama 1986 tarihli kitabından sonra fizikalizmi reddetti diyenlerin kısa bir listesi için bkz. (Nagasawa, 2003, pp. 377&391, n19); bilincin fizikalist (veya fiziksel) bir tanımı, Nagel'a göre *asla* verilemeyecektir diyenler için bkz. ör. (Lycan, 2003, p. 186; Nagasawa, 2003, p. 377); bilincin *fizik* bilimi tarafından (yani fiziksel terim ve kategorilerle ve tümüyle) *asla* açıklanamayacağını Nagel demiş olarak sunanlar için bkz. ör. (Davidson, 1980, p. 214, n.10; Gulick, 2016; Nemirow, 1980, p. 475); bilincin *nesnel* olarak açıklanamayacağını Nagel'in karşı çıktığı değil ama savunduğunu iddia edenler için (çünkü ona göre bilinç *özsel* olarak *öznel*miş; bkz. ör. (Bickle, Mandik, & Landreth, 2012; Churchland, 1985, p. 19; Dennett, 1991a, pp. 71&442; Foss, 1993, p. 725; Levine, 2007, p. 376; Nemirow, 1980, pp. 473–476, bkz. özl. p.474&475; Thagard, 2012; Wider, 1992, p. 443; Williams, 1986); bilincin *dışarıdan*-bakışla açıklanamayacağını *zorunlu* bir doğru olduğunu *açıkça* söylemeyen, ama eğer açıktan söylemediğini *örtük* olarak da olsa *kabul* etmezse tüm argümanı *incir çekirdeğini dolduramaz bir fikir* haline gelecek bir felsefeci olarak nitelendirenler için bkz. (Nagasawa, 2003, pp. 388–389); Nagel açısından bilinç, *genel* olarak *bilimler* tarafından *asla* açıklanamaz diyenler için bkz. ör. (Alıcı, 2013; Allen & Bekoff, 2007, pp. 59&61&65; Dennett, 1991a, p. 372; Lycan, 2003, p. 186; Wider, 1990, p. 483); bilincin doğalcı bir açıklamasının imkansız olduğunu Nagelci bir fikir olarak rapor edenler için bkz. ör. (Flanagan, 1985, p. 373).

Yukarıdaki uzun listede yer alan kaynakların aralarındaki ince farklar başka bir çalışmanın konusu olsun. Bunların özünü tek bir pasajda birleş-

tiren bir yanılığı için Türkiyeli bir yazara bakmak en aydınlatıcısı olacaktır:

Nagel (1974) yarasa sorusunu başlık yaptığı ünlü makalesinde, bu sorunun hiçbir zaman bilimsel yollarla zlemeyeceğini söylemiştir. zm bulmak bir yana, öznel deneyimin fiziksel mekanizmalara nasıl indirgenebileceği konusunda insanoğlunun hiçbir fikri bulunmadığını savunmuştur. Diğer bazı felsefecilere göreyse bilinç, aslında diğer fizyolojik ya da psikolojik olgular gibi biyolojik sistemlerle birlikte ortaya çıkan doğal bir olgudur. (Alıcı, 2013, p. 28)

Burada makalemin çürütmeyi amaçladığı temel yanılığının en safi hali vardır. Makaleyi kendi anlatımına evirirsem şöyle yazabilirim. Thomas Nagel için yarasa problemi denilen şey, yarasa olmak diye bir şeyin var olmasıdır. Bu bilincin öznel bileşenidir. Bu znellik, diyor Alıcı, hiçbir şekilde bilimsel yöntemlerle açıklanamaz. Dikkat edilirse kısacık bir pasaj içerisinde yazar önce, Nagel'a göre "bu sorunun" hiçbir zaman bilimsel yollarla zlmeyeceğini söyledikten hemen sonra öznel deneyimin fiziksel mekanizmalara nasıl indirgenebileceğini konusunda hiçbir fikrimiz yoktur diyor. İlk cümlede zm yoktur ifadesinin yüklemi olduğu nesne, bilincin öznel boyutunun bilimsel yöntemlerle aıklanabilmesiye bir anda sorun onu fiziksel mekanizmalara indirgemek oluyor. Bir sonraki cümlede ise üçüncü bir nesnemiz var: bilinç acaba diğer fizyolojik veya psikolojik olgular gibi biyolojik sistemlerle birlikte ortaya çıkan bir olgu mu? Aslında bu üç sorun aşıkar şekilde farklıdır ve felsefeciler bu üç soruya en az altı farklı kombinasyonla cevap verebilirler. Bir ilk adım olarak bu üç soruna Nagel kendisi nasıl bir cevap vermiştir onu anlatayım. Alıntıladığım yazarın dediği şey doğru değildir. Thomas Nagel, "bilinç hiçbir zaman bilimler tarafından açıklamaz" dememiştir. Dediği şey şudur: "Bilinç problemi bize nesnel-bilimsel olarak hiçbir zaman açıklanamaz gibi gözükmektedir" (1974). Bir şeyin öyle gözüktüğünü söylemek onun öyle olduğunu söylemekten çok farklıdır. İlki konu hakkında çekimser kalmaktır. Yani "yle gözüken" şeyler "yle olabilir de olmayabilir de." Nagel bunu o kadar iyi bilmektedir ki 1998'deki "Conceiving the Impossible and the Mind-Body Problem" adlı makalesinde bize "doğruluğu hayal edilemez gözüken şeyler bile doğru çıkabilir ve fikrin doğruluğunun hayal edilememesi doğru olmadığını asla gösteremez" der (1998). Fakat Nagel gerçekte hangi problem hakkında ve o zamana kadar ki hangi üzümlere dair

eleştirisi getirmiştir meselesini ikna edici şekilde açıklayabilmek için 1964 yılına kadar geri gitmem ve oradan başlamam en doğrusu olacaktır.

“Fizikalizm” Makalesi

Thomas Nagel 1964 yılında Amerikan Felsefe Derneği'nin Pasifik Kolu buluşmasında bir konuşma yapar. Bu konuşma 1965 yılında The Philosophical Review dergisinde basılır. Makalenin, “Fizikalizm”, ilk cümlesinde Nagel bize makalenin konusunu şöyle belirtir: “Bu makalenin amacı fizikalizmin doğru olmasının neden mümkün olmayacağına dair gerekçeleri incelemektir” (1965, p. 339). Nagel zihin-beden problemine dair ilk önemli çalışmasında inceleme nesnesini böyle belirtmiştir. Ardından “doğru olmayacağı iddia edilen kuramdan” kendisinin ne anladığını açıkça ve tük cümleyle özetler: “Ben fizikalizmden bir insanın tüm psikolojik nitelikleriyle beraber (tüm fiziksel nitelikleriyle) bedeninin üstünde ve ötesinde bir şey olmadığı şeklindeki tezini anlıyorum”.¹ Burada metin boyunca en çok işimize yarayacak ifade der: Nagel’a göre fizikalizm tezinin içeriği. Nagel fizikalizmden ne anladığı hakkında bir bilgi daha verir bize: “Bu tezi savunan çeşitli kuramlar zihinsel ve fiziksel arasındaki özdeşlikleri nasıl kurguladıklarına göre sınıflandırılabilirler” (1965, p. 339). Örnek olarak bir damla suyun sıçraması ve moleküllerin yer değiştirmesi verilir. Nagel su, onu oluşturan moleküllerden daha fazla bir şey değildir dedikten sonra buradan zihin-beden problemine uygun bir analogi türetilebilir mi diye fizikalizmin dört ayrı çeşidini incelemeye başlar. İlk fizikalizm versiyonuna göre her türden psikolojik kondisyonun fiziksel bir karşılığı vardır. Buna “kabul edilemeyecek derecede kuvvetli fizikalizm” der. İkincisi, genel özdeşliği tüm psikolojik durumlar için değil ama mesela daha çok duyum için geçerli kabul eder ve geri kalan her şey için genel değil ama tikel özdeşlikler olduğunu savunur. Buna zayıf versiyon der. Daha da zayıf üçüncü versiyonsa ikinciden farklı olarak özellikle içlemsel bağlamlar söz konusu olduğunda herhangi bir genel özdeşlik mümkün olmayabilir diye bir rezerv getirir. Dördüncü fizikalizm türüyse, herhangi bir tikel özdeşlik önerisinde bulunmaz. Nagel “böyle bir fizikalizm çeşidi

¹ Bunu demesine rağmen bir sonraki sayfada Nagel “fizikalist kuramların zihin beden özdeşliğini veya zihin-beden özdeşliğiyle psikolojik-fiziksel özdeşliği arasındaki ilişkiyi tanımlamanın kolay olduğunu” savunmasının zorunlu olup olmadığı belirsizdir demektedir (Nagel, 1965, p. 340).

hayal edilebilir ama yine de böyle bir kuramın zihin ve bedenin koşulları hakkındaki diğer iddiaları fizikalist kabule uygun olur mu belirsizdir” der (1965, p. 340). Hemen ardından Nagel, “Ben nc tipten bir zayıf fizikalizmin doğru olduğuna inanmaya meyilliyim” der. Ayrıca makul herhangi bir fizikalizmin bazı tikel veya genel durum ve olay özdeşliklerini iddia etmek zorunda olduğunu belirtir. Bundan ötürü zayıf bir fizikalizm versiyonunu bile herhangi bir psikolojik durumun fiziksel bir durumla zdeşleştirilebileceğine yönelik itirazlara karşı savunmak gerekmektedir. “İşte” diyor Nagel, “biz bu türden itirazlarla meşgul olacağız.”

Kuşkusuz fizikalizmin zayıf bir versiyonunun doğru olduğuna inanmaya meyilli olmak ve bu versiyona karşı çıkan itirazları incelemek veya bunları çürütmeye çalışmak fizikalizmin güçlü ve kesin bir savunusunu yapmak olarak değerlendirilmeyebilir. Öyle mi değil mi anlayabilmek için aynı makalede biraz daha ilerleyelim: “Ben burada, bu itirazların fizikalizme itirazlar olarak başarısız olduklarını ve ayrıca fizikalist konuyla ilgili rahatsızlığın gerçek kaynağını ifade konusunda da başarısız olduklarını söylemekle yetineceğim.” Nagel bu sonuca kendi fikirsel gelişimi örneğinden yola çıkarak vardığını belirtiyor. Kendi söylediğine göre Nagel eskiden (yani 1964 öncesinde) fizikalizmi aşırı derecede itici bulmuştur. Bu konuşma ve onun yazılı versiyonu basıldığı dönemde Nagel fizikalist tezin doğru olduğunu savunmasına rağmen fizikalizme yönelik eski tepkisi halen devam etmektedir. Üstelik bu tepkisi “bir zamanlar kendisinin de fizikalizmdeki esas sorunu ifade ettiğine inandığı, fizikalizme karşı bir dizi yaygın yaygın itirazı kendisi rtme deneyimini yaşadığı halde böyledir.” Nagel bu olumsuz tepkinin kaynağı bu itirazlarda ifadesini bulan Şeyler değil ama başka Şeyler olmalı diyor ve bununla ilgili önerilerini sonraki sayfalara bırakıyor (1965, p. 340). Őimdiye kadar doğrudan orijinal metne dayanarak neleri göstermiş bulunduğumuza dair bir ilk ara sonuç setini yazmalıyım:

i. Nagel, fizikalizmin tanımını “zihinsel olanın fiziksel olanın üstünde ve ötesinde bir Şey olmadığı” Şeklindeki genel ve gevşek bir koşulla ifade eder.

ii. Nagel 1964-65 döneminden önce fizikalizm tezin yanlış olduğuna inanır. Ayrıca bu tezden aşırı bir rahatsızlık duymaktadır o tarihlerden önce. 1964-65 döneminde, Nagel fizikalizmin yanlış olduğu fikrinden

vazgeçer ve fizikalizm tezi doğrudur demeye başlar. Ama eski aşırı olumsuz tepkisi ve fizikalist tezden rahatsızlığı halen devam etmektedir.

iii. Bu makalesinin konusu fizikalizmin doğru olmasının mümkün olmadığını iddia eden gerekçeleri incelemektir (Nagel, 1965, pp. 339&351-352). Özel olarak da üçüncü fizikalizm çeşidine yönelik itirazlara karşı bu versiyonu savunmaktadır.

Ardından Nagel'in bu makalesinin bir sonraki kısmında fizikalizme karşı yöneltilen itirazları çürütmeye çalışıyor; üçüncü kısımda özdeşlik hakkında genel bir tartışma yapıyor ve dördüncü kısımda bu tartışmanın sonuçlarını fizikalizm tartışmasına uyguluyor. Beşinci bölümde ise demin bahsettiğim kendi pozitif önerilerini anlatıyor (1965, n. 4).² İkinci kısımda Nagel fizikalizme yönelik eleştirilen bir kısmının zaten önceden Smart tarafından başarıyla çürütüldüğünü ifade eder. Bu çürütme esasen eleştirilenlerin anlamsal özdeşlik ve olgusal özdeşlik arasındaki farkı ihmal ettiklerinin gösterilmesine dayanmıştır. Nagel bunu kanıtlanmış kabul eder ve halen geçerliliğini koruyan iki ana eleştiriye odaklanır. Bunlardan ilki Leibniz ve özdeşlik yasasıyla ilgilidir: ağrı durumu ve fiziksel durumların özdeşliğinden mi bahsedeceğiz yoksa birisinin ağrı yaşaması ve birisinin belirli fiziksel bir deneyim yaşamasının özdeşliğinden mi bahsetmeliyiz? Nagel ilki değil ama ikincisinden yanadır. Aynı çözüm önerisinin Smart tarafından dillendirildiğini ve ondan önce de Place tarafından ortaya atıldığını aktarır. Bu noktada Nagel hem Smart hem de Place ile aynı zeminde. Ama Nagel özdeşliğin fiziksel tarafının nasıl formüle edileceği konusunda Smart'tan ayrıştığını not olarak düşer.

Şimdi devam edelim. Nagel bu sefer denklemin fiziksel tarafının ele alınışını tahlil ediyor. Önce Smart'tan farklı olarak neden psikolojik olmayan tarafa beyni değil ama bedeni koyduğunu açıklıyor (1965, pp. 342-343). Çünkü beyin bedenin içerisinde yer alır ve beden yerine beyin dersiniz bedensiz şekilde bile beynin aynı acıyı deneyimleyebileceğini düşünebilirsiniz. Bu nokta makalemin sonraki bir kısmında lazım olacak. Şimdilik bu ayrımı not edip geçeyim. Hem böylelikle zihin-beden özdeşliği tezi hak-

² Burada o makalenin kısım kısım gidişatının benim yorumum değil ama doğrudan Nagel'in ifadesi olduğunu mutlaka belirtmem lazım. Bu nedenle orijinal dipnotu buraya aktarıyorum: "In Sec. V; of the other sections, II attempts to rebut some standard objections, and III contains a general discussion of identity whose results are applied to physicalism in IV" (Nagel, 1965, p. 340, n4).

kında Nagel açısından Smart'ta yanlış olan şeyin yanlış anlaşılmasını sağlamış olduğumu umuyorum. Nagel, Smart'ın söylediklerini yumuşatmıyor, aksine sonradan göreğimiz üzere bu fikre gelebilecek bazı önerilerin önünü kesmek için erkenden tedbir alıyor.

Nagel kendi savunduğı türden fizikalizm çeşidine yaygın şekilde yöneltilen itirazlardan birincisini böyle çürütüyor. Bu yanıt, zihinsel durumların mekânsal olmadığını savunarak fizikalizmi çürütmeye çalışanların da önünü kesiyor (1965, p. 343).

Böylelikle ikinci itiraz ele alınmaya başlanıyor. Bu itiraz daha önemli ve makalenin geri kalanı için yaşamsal öneme sahip: "Tartışacağım bir diğer tipte itiraz fizikalizmin zihinsel fenomenlerin öznelliğini veya özelliğini açıklamakta başarısız olduğunu şeklidir. Bu şikayet çok önemli olmakla birlikte doğru şekilde ifade edilmesi zordur" (1965, p. 344). Aslına bakarsanız itirazı tahlil etmeye başlamadan hemen önce Nagel bu itirazı dakik şekilde ifade etmenin zorluğuna dikkati çekerek kendi konumuna dair bir ipucu veriyor. Bunun bir nedeni özelliğın birden fazla sözcük kullanımı olmasıdır. İlki önemsiz olanıdır. Psikolojik durumların özel olmasının bu önemsiz versiyonunda belirli bir psikolojik durum kiminse onundur ve başkasının değildir. Fakat Nagel esasen psikolojik duruma özel-erişim tartışmasının epistemolojik versiyonuna odaklanır. Bu itiraz kabaca şöyledir: psikolojik durumlar sadece bana özeldir ve ben onlar konusunda asla yanılmam. Hatta o kadar ki yanılmam mantıksal olarak bile olanaksızdır. İtiraz bu öncülden "demek ki hiçbir psikolojik durum hiçbir bedensel durumla özdeş değildir" sonucuna varır. Nagel öncülün kendisinin hatalı olduğunu söyler (1965, p. 344). Fakat argümanını buna dayandırmaz. Çünkü ona göre öncül doğru olsaydı bile fizikalizme karşı bir tez olarak başarılı olmazdı (1965, p. 345). Bunun dayanağı hem düzeltilemezlik tezinin doğruysa zorunlu ama zihinsel-fiziksel özdeşliği tezinin doğruysa ancak olumsal olarak doğru olmasıdır. Dolayısıyla ikisi arasındaki bağıntının kendisi zorunlu değil ama sadece olumsaldır (1965, p. 345). Bu anlamda fizikalizm mantıksal olarak bu eleştiriyeye dayanıklıdır.

Tam bu noktada Nagel bir dipnot ekleyerek kendisinin eğer iki zihinsel durum arasındaki bağıntı zorunluluk arz ediyorsa, bu bağıntı fiziksel durumlar düzeyinde ayna-yansısını bulmalıdır diyor. Fiziksel durumlar arasındaki bağıntının mantıksal anlamda zorunlu olmasının mecburi ol-

madığını belirttiikten sonra yine de fizikalist bir kuramda bu ilişkinin mantıksal olarak zorunlu şekilde kuramlaştırılmasının istenilir bir özellik olduğunu belirtiyor (1965, p. 345, n11). Analoji olarak da su ve moleküller örneğini veriyor. Bu dipnot önemsiz gözükse de aslında, “Yarasa Olmak Nasıl Bir Şeydir” adlı Nagel (1974) makalesini şimdi tahlil ettiğim, “Fizikalizm” adlı Nagel (1965) makalesine bağladığım zaman dipnotun esas önemi ortaya çıkacaktır. O makalede tam olarak aynı analogiye dönecek ve buradaki özdeşliğin zihinsel-fiziksele tam olarak uygun düşmediğini ve çok önemli bir şeyi yani *bilincin öznel boyutunu dışarıda bırakıyor gibi gözüküğünü iddia* edecektir. Ama şimdilik bu noktada bırakayım. İlerleyen sayfalarda bu ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Nagel bu noktadan sonra makalesinin üçüncü kısmına geçer. Bu kısım özdeşlik hakkında genel bir tartışmadır. Nagel “katı özdeşliklerden” bahseder. Buna aynı zamanda anlamsal veya içlemsel özdeşlik diyebiliriz. Leibniz özdeşlik yasasına katı şekilde bağlıdır bu ilişki (1965, p. 345). Ama Nagel kendisinin zihinsel-bedensel arasında aradığı ilişkinin bu olmadığını açıkça belirtir (1965, p. 346). Kendi aradığı türe “kuramsal özdeşlikler” der. Bu tür özdeşlikler Leibniz yasasının gerektirdiği her koşulu sağlamaz. Nitekim aynı sayfadaki bir dipnotta bu türden “-dır” ilişkisine “özdeşlik” denmesinin aslında uygunsuzluk yaratacak kadar kuvvetli olduğunu ama yine de kolaylık olsun diye kendisinin bu sözcüğü kullanmaya devam edeceğini belirtir (1965, p. 346, n12).

Bu noktadan sonra Nagel genel olarak *bir felsefi tez olarak fizikalizmin doğru olması ile insan zihninin fizikalist bir açıklamasının pratikte geliştirilebilmesi* arasındaki farkları gösterebilmek için birkaç sayfa boyunca bugün daha çok çok-yollu gerçekleşme olgusu dediğimiz şeyi örneklendiriyor. Aslında Nagel yukarıda buna dair gerekli açıklamaları yapmıştır. Ama bütün bu rezervlerine rağmen yine de bu olgunun (saf) bir felsefi tez olarak fizikalizmin doğruluğuna herhangi bir etkisi olmasa da zihnin fizikalist bir kuramının geliştirilmesinin aşırı derecede karmaşık bir uğraş olmasının besbelli bir göstergesi olduğunu ifade ediyor (1965, p. 352). Aynı sayfada, kendisi insanın nasıl çalıştığına dair fiziksel bir kuramın şafağında bile olmadığımızı belirttiikten sonra, daha ileri gidip “elimizdeki mevcut görgül kanıtların ileride nörolojinin böyle bir fiziksel kuramı geliştirip geliştiremeyeceğine dair kesin bir şey söylemediğini” iddia ediyor. Bu

dördüncü ksımın son cmlesindeyse, Nagel kendisinin kaygısını şöyle tarifler: “sadece zihinsel-fiziksel zdeliğinin imkansız olduğunu ve gelecekte gelmesi muhtemel olan bilgilerin hiçbir şekilde bu zdeliğe kanıt teşkil edemeyeceğini” savunan felsefi konumu çürütmek (1965, pp. 352–353). Bu cümle benim bu çalışmam açısından hayati bir öneme sahiptir. nemi esasen Nagel’ın bu son cümlesinden sonraki senelerde geri çekilip ekilmediğiyle ilgilidir. Bunu birazdan inceleyeceğim ama şimdilik bir ara toparlama daha:

iv. Nagel safi bir felsefi tez olan fizikalizm ile insanın nasıl çalıştığını açıklamaya çalışacak fizikalist/fiziksel bir kuramın durumunu çok farklı şekilde ele alır. İlkinin doğruluğuna zaten inanmıştır. Bu zdelik kuramımızın yapısını bu tezin doğru olduğu olgusunu veri olarak gelitirmemiz gerektiğini savunur. Bunun için zdeliğin iki tarafı makul şekilde formüle edilir ve özdeşlik ilişkisinin koşulları zayıf koşullar olarak belirlenir.

v. İnsanın nasıl çalıştığı hakkındaki bir fiziksel kuram, her durumda ve kesinlikle aşırı karmaşık olacaktır. Pratikte sağlanıp sağlanamayacağı hakkında henüz bir fikrimiz yoktur. Olmaması bir felsefi tez olarak fizikalizme karşı bir delil olarak kullanılamaz.

vi. Nagel, “fizikalizmin doğru olamayacağını ve gelecekteki bilgilerin fizikalizmin doğruluğuna kanıt teşkil edemeyeceğini iddia eden felsefi konumu çürütmek” kaygısındadır.

Makalenin beşinci ve sonuncu ksımında Nagel, fizikalizme karşı yaygın itirazlar denebilecek görüşler cevaplandıktan sonra bile halen fizikalizmin mümkün olamayacağı yönündeki felsefi kanının başka bir kaynağının var olmaya devam edeceğini düşündüğünü belirtir. Bu kaynak kabaca kendini öznel ve nesnel olan arasında kapatılamayacak köklü bir ayırım olduğu hissinde gösterir (1965, p. 353). Nagel’a göre, kendi zihinsel durumlarımıza öznel ve özel eriimimiz olduğu ve bunun fizikalizmin altını oyduğu şeklindeki itirazlar gerçekte bir önceki cümlede belirttiğim hissi ifade etmeye alımı ama başarısız olmuşlardır. Bir sonraki sayfadaysa Thomas Nagel beklenmedik bir şekilde en ünlü makalesindeki kendi iddiası olarak algılanan fikri *eletirip çürütmek için dile getirir*: “Fizikalizmin, psikolojik durumların özsel olarak öznel olduğunu açıklamasına dahil edemediği şeklindeki his, insan bedeninin tarifinde, bu psikolojik durumların öznesinin, sadece o beden değil, *ben* olduğum gerçeğinin fiziksel bir

dengine yer yoktur şeklindeki histir” (1965, p. 354, vurgu orijinaldir). Nagel eğer bu itirazda ifadesini bulan olumsuz his fizikalizme karşı işe yarar bir karşı-kanıt olarak değerlendirilse bunun kabul edilemez saçma sonuçları olacağını iki sayfa boyunca anlatır. En özet şekilde aynı hissin, eğer bir anlamı varsa, sadece fizikalizme değil ama düalizm dahil zihin-beden problemine ilişkin çoğu kurama karşı eşit derecede karşıtlık arz edeceğine inanır. Dahası bu akıl yürütme takip edilirse sonunda psikolojik niteliklerin bir öznesi olduğu fikrinden tümünden vazgeçmemiz gerektiğini söyler (1965, p. 356). Fakat Nagel bu sonucun kabul edilemez olduğunu ama neden kabul edilemez bulduğunun gerekçelerini o makalede belirtmeyeceğini ifade eder. Bu sonuca karşı Nagel kesin bir tavır takınır: “Bu sonuca karşı tutumum, benim doğruluğuna ikna olduğum ama yine de halen bana itici gelen fizikalizme karşı tutumumun tam tersidir” (1965, p. 356). Sonrasında Nagel “benim sadece fiziksel bir nesne olamayacağım” şeklindeki kendi hissini, fizikalizm ile ilgili canını sıkan şey olduğunu bir kere daha tekrarlar. Ardından kapanış paragrafı gelir:

Bu sonucu reddedebilirsek (etmemiz gerekmektedir gibi gözükmektedir), kişi dünyada bir şeydir ve onun zihinsel durumları o şeyin durumlarıdır şeklindeki alternatifini kabul edebilirsek, işte o zaman o şeyin fiziksel bir beden ve o durumların fiziksel durumlar olmasının önünde hiçbir önsel gerekçe kalmayacaktır. Bu alternatifini benimsemek bize kuramsal özgürlüğün olanağını getirecektir. Sonuçta, nöroloji ilerledikçe belirli fiziksel kuramları geliştirmeye uygun bir psikolojik durumlar kavrayışına varabiliriz. (1965, p. 356)

Bu son pasaj Richard Rorty'nin “Eleyici Materyalizmi Savunmak” adlı makalesinin ana tezi ve hedefi ile tıpatıp aynıdır (Rorty, 1970). Bir felsefi tez olarak Nagel, aynı Rorty gibi fizikalizmden bunu anlar. Bu anlamıyla Nagel sadece 1964-65 döneminde değil ama şimdi tahlil etmeye başlayacağım Yarasa makalesinde ve hatta 1986 tarihli ünlü kitabında da aynı konumu savunur. İşte bu dar anlamıyla Nagel bir fizikalisttir: felsefi bir fizikalist. “Nagel burada savunduğu konumu sonraki en az yirmi yıl boyunca korumuştur” şeklindeki tezimin kanıtları aşağıda yer alacaktır.

Bu makaleye dair son ara sonuçlar şöyle:

- vii. Nagel fizikalizmden belirli fizikalist kuramları değil ama çıplak bir genel felsefi tutumu anlamaktadır. Bu anlamıyla Nagel fizikalisttir.
- viii. Nagel öznel ve nesnel arasında kapatılamaz bir uçurum vardır de-

mez; aksine bu yöndeki bir his vardır ama bu his fizikalizme karşı bir kanıt olarak kullanılamaz der.

ix. Nagel zihinsel durumlarımızın aslında fiziksel bedenimizin fiziksel durumları olarak kavranmasının engel teşkil edebilecek önsel gerekçelerin olmadığını belirtir.

x. Bir kere bunu fark edersek, artık zihinsel durumların fizikalist kuramını geliştirmeyi mümkün kılacak bir psikolojik durumlar kavramı geliştirebilmemizin önündeki engel kalkmış olacaktır diyor. Bu tavır, eleyici materyalist tutumun en önde gelen savunucularından Richard Rorty'nin savunduğu yaklaşımın tam olarak aynısıdır.

“Yarasa Olmak Nasıl Bir Şeydir?” Makalesi

Artık bu on adet ara sonucun ışığında esas makaleyi incelemeye başlayabiliriz. Bu makale Dennett'a göre analitik felsefe tarihinde en çok alıntılanmış düşünce deneyini içerir. Benim kendi sorguma göre (ISI, Web of Science) bu makale en az 1636 kere alıntılanmıştır. (Google citations endeksine göre sayı: 6679) Makalenin adı yukarıda dediğim gibi “Yarasa Olmak Nasıl Bir Şeydir” şeklinededir (1974). Makalenin daha ilk cümlesi ve ne yazık ki belki de birçok yanlış algının esas kaynağı şöyledir: “Zihin-beden problemini ciddi anlamda *zorlaştıran* şey bilinçtir” (vurgu eklendi) (2015a, p. 145). Aslında evirilerin sıklıkla özensiz yapıldığı ülke-mizde bu cümlenin anlam çarpıtılmasına uğratılmadan evrilebilmiş olması makalemin ana tezini desteklemeyi kolaylaştırmaktadır. Apaçık grldğu üzere bu çok alıntılanmış cümle aslında ilginç olan hiçbir şey söylememektedir. Bilinci açıklamak zordur. İşte hepsi budur. Bu önermeye en radikal indirgemecilerden dalistlere kadar herkes katılabilir ve gerçekte çoğu felsefeci de aynı önermeyi defalarca dile getirmiştir. Belki de Nagel, ilerleyen sayfalarında bundan daha radikal şeyler söylüyordur veya bu sıradan gözlemde ifadesini bulan zorluk olgusunu açıklamak için ilginç bir şeyler söylüyordur. Öyle mi değil mi görebilmek için devam edelim: “Son dönemlerdeki indirgemeci coşku dalgası, zihin olgusuyla ve zihinsel kavramlarla ilgili çeşitli materyalizm, psikofiziksel özdeşlik ya da indirgeme olasılıklarını açıklamak için farklı analizler üretmiştir.” Nagel bu kuramların zihin-beden probleminin özgül yanlarını ihmal ettiklerinden şikayet etmiştir (2015a, p. 146). Bu kuramların bilim tarihinden çeşitli indirgeme örneklerini bularak analogi yoluyla bilinç probleminin buna benzer bir

çözümü olduğunu söylediklerini aktarır. Fakat ona göre bu analogiler başarısızdırlar ve kendisi bu makalesinde bunun nedenlerini açıklamayacaktır: “Alışılabilir örneklerin zihin ve beden arasındaki ilişkiyi anlamaya neden yardımcı olmadığını ve şu anda zihinsel bir olgunun fiziksel doğasının nasıl açıklanabileceği hakkında doğrusunu söylemek gerekirse neden hiçbir fikrimizin olmadığını açıklamaya çalışacağım.” Bu açıklama makalenin Türkçe çevirisinin son beş sayfasında verilir ve Nagel ile ilgili yukarıda referanslarını verdiğim kaynaklardaki her üç tipten okuma hatasının düzeltilmesi için yeterli metinsel kanıtı barındırır. O beş sayfayı ele almadan önce bir noktayı daha aydınlığa kavuşturmam lazımdır. Bunu yerimin kısıtlı olması nedeniyle aşırı kısa ve şematik olarak yapmak durumundayım. Nagel makalesi boyunca makalesinin ilk cümlesinde yaptığının aynıını yapar: bilincin indirgemeci açıklaması *imkansız* değil ama olsa olsa uzak bir entelektüel *gelecekte* söz konusu olabilir (p.146); indirgemeci analogilerin bilincin indirgenmesine uygulanması *ilkesel* olarak başarısızlığa mahkum değildir ama başarılı olma ihtimali son derece *düşüktür* (p.146); öznel nitelikleri incelediğimizde onların fiziksel bir açıklamasının verilmesinin *imkansız* olduğunu değil ama *imkansız gözüktüğünü* görürüz (p.148); yarasanın sonarına benzer bir duyu organına sahip olmamız yarasa olmanın nasıl bir şey olduğu düşüncesi için *kategorik* bir zorluk yaratmaz ama zorluk yaratır gibi *gözükmektedir* (p.150); eğer evrenin başka bir köşesinde bilinçli bir hayat varsa bunun bir kısmı en genel deneyimlerle dayanan mevcut ifadelerle *kesinlikle* tanımlanamayacaktır değil ama *muhtemelen* tanımlanamayacaktır (p.151); benim deneyimim doğuştan kör ve sağır birisi açısından *ulaşılabilir* değildir ama *muhtemelen* ulaşılmazdır (p.152); Marslıların deneyimlerine ulaşılabilirlik bizim *doğamız* gereği bize kapalı değildir, ama *muhtemelen* kapalıdır (p.152); fizikalizm anlamamızın *imkansız* olduğu bir şey değildir ama *şu an için* böyledir (p.160). Aslında bu listeyi tamamlamak Nagel hakkındaki birçok yanlış anlamayı kendiliğinden çözerdi ama ben meselenin diğer boyutuyla devam etmek istiyorum. Peki, Nagel bunca “öyle gözükyor”, “ihtimali düşük”, “şu anda böyle” ve “hiçbir zaman açıklayamayacağımız şeyler olabilir” türünden ifadelerle biten önermeleri neden sıralıyor? Sonuçta böyle söylendiğinde tümüyle önemsiz kalıyor bu önermeler. Bunlar, bilinç probleminin bazı insanlara nasıl gözüktüğünü rapor ediyorsa kimse buna itiraz etmez. Ama ne o önemi var?

Hiçbir zaman açıklayamayacağımız şeyler olabileceğine Dennett bile kattığını açıktan ifade ediyor (Dennett, 1991b) ki tüm doğalcılar bunun olasılığını kabul ederler. Fakat Nagel bunları öylesine söylemez. Üç ana ihtimal var: (i) Nagel bilincin fiziksel bir açıklamasının yapılabilmesinin bize şu anda umutsuz gözükmesinden yola çıkarak bir tür epistemik bariyer sonucuna varır, (ii) hiçbir sonuca varmaz, (iii) neden böyle gözüktüğünü öyle bir açıklar ki aynı zamanda bu umutsuz durumdan nasıl kurtulabileceğimizin de ipuçlarını bize sunar. Tek tek ele alalım bu olasılıkları. İlkinin doğru olmadığını sekiz numaralı dipnottan anlıyoruz:

Hayal gücü son derece esnek. Ne var ki anlatmak istediğim şey bir yarasa olmanın nasıl bir şey olduğunu *bilemeyeceğimiz* değildir. Bu tür “bir epistemolojik problem ortaya atıyor değilim”. Anlatmak istediğim daha ziyade bir yarasa olmanın nasıl bir şey olduğu hakkında bir *fikir* oluşturmak (ve daha ziyade bir yarasa olmanın nasıl bir şey olduğunu bilmek) için bile kişinin bir yarasanın bakış açısını kullanması gerektirir. Eğer kişi kabaca ya da bir dereceye kadar bu bakış açısını kullanabilirse, kişinin fikri de kabataslak veya kısmi olacaktır. Ya da şu andaki anlayış kapasitemizle öyle görünmektedir. (Nagel, 2015a, pp. 154–155, n8) (italikler orijinal ama tırnaklar benim tarafımdan eklenmiştir)

Nagel bize epistemik bir sınırın varlığını anlatmıyor. Açıklama kapasitemizin nereye kadar ilerleyebileceği hakkında bir sınır hattı çekmiyor. Bu konuda çekimseri diyor (p.156). Hatta sorunu epistemik bir problem olarak hiç görmüyor. Bize yarasa olmanın nasıl bir şey olduğunu bilmemiz imkansız demiyor. Unutmayalım ki yarasa olmak gibi şey derken aslında bahsi edilen “deneyimin öznel boyutu”dur. Sorun, deneyimin bu öznel boyutunun nasıl açıklanacağıdır.

Nesnel Fenomenoloji Önerisi

İşte tam bu noktada Nagel somut bir öneriyle geliyor: “nesnel fenomenoloji” (p.163-165).³ İlk bakışta oldukça tuhaf ve belirsiz bir öneri izlenimini verdiğini kabul etmem lazım. Okur bu da nereden çıktı şimdi, mevcut durumumuzdaki hangi eksikliği kapatmayı hedeflemiş acaba Nagel diye soracaktır. Bu proje bilinçli durumların fiziksel bir analize açık hale

³ Kendisine o kadar anlamsız gelmiştir ki bu öneri, McGinn onun öznel fizyoloji fikrinden daha tutarlı olmadığını söylemiştir (McGinn, 1989, pp. 354&356, bkz. n9&n12).

gelmesine yardımcı olacaktır. Öznel deneyimleri öznel betimlemeler olarak ele almak yerine onları nesnel tahlile tabi olabilecek kavramsal forma sokmak nesnel fenomenolojinin amacıdır. Nesnellik bir sonuç değil ama bir yolculuktur (p.156). Sürekli ileri doğru gidilmesi gereken ama terminal noktasının bulunup bulunmadığını asla bilemeyeceğimiz bir uzun yolculuk. Nesnellik bir anlama yöntemidir diyor Nagel (1986, p. 4). Nagel için nesnellik arayışı eleştirel şekilde sahiplenilmesi gereken bir tutumdur (1986, p. 5). Bilincin nesnel bir açıklaması uğrunda kat edilen yol boyunca ve yolun sonunda ikna olacağımız bilinç kuramının terimlerinin ne fiziksel ne zihinsel kavramlarımızdan farklı olması olasıdır (Nagel, 2015a, p. 164, 115). Bunu bilemeyiz. Zaten fiziksel derken Nagel şu andaki fizik bilimin kategorilerine sınırlanmamız gerektiği ve sürekli yeni beklentiler içinde olduğumuz aşikar. Her fiziksel şey nesnedir, ama her nesnel şey fiziksel olmak zorunda değildir (aynı dipnot). Fakat zaten Nagel bize fiziksel teriminden şu an anladığımızdan daha fazlasını anlamamız gerektiğini söylemişti. O nedenle bilinç nesnel açıklanmalıdır demesi ve bu türden bir nesnel fenomenolojinin zihinsel fiziksel terimlerle açıklamayı kolaylaştıracak olması bir arada düşünüldüğünde Nagel nesnel fenomenoloji ifadesi yerine “en geniş ve gevşek anlamıyla fiziksel fenomenoloji” ifadesini kullansa söylemek istediklerinin özünün kaybolmayacağını düşünüyorum. Ama sözcükler üzerine çekişmek beyhudedir. Önemli olan Nagel’in projesinin özüdür: en öznel ve özel gözükken şey olan deneyimin öznel boyutunun bile kavramsal yeniliklerimiz ve anlama yöntemimizde değişiklik yapılması vasıtasıyla nesnel analize tabi kılınması. Zaten öznel ve özel olan fiziksel terimlerle tam olarak ifade edilemez diyenler gerçekte nesnel şekilde ifade edilemez de derler. Bu iki ifade mantıksal olarak rahatlıkla ayrışabilir de çalışmamın başlarında listesini verdiğim yazarların çoğunluğu her iki ifadeyi yer-değiştirebilir olarak kullanmaktadırlar. En son olarak da çalışmamın ilk kısmında ayrıntılı bir tahlile tabi tuttuğum “Fizikalizm” adlı makalesinde Nagel’in fizikalizmin doğru bir felsefi tez olduğunu uzunca incelediğini aktarmıştım. Kendisinin 1974 ve 1986 tarihli çalışmaları da yukarıda gösterdiğim gibi aynı akıl yürütme çizgisinde yeni ve daha somut öneriler getirme çabasıdır. 1986 tarihli kitabından sonra 1964’ten beri sürdürdüğü nesnelci (bu bağlamda fizikalist de diyebiliriz) tutumunu değiştirip değiştirmede kesinlikle ayrı bir çalışmayı hak etmektedir. Bu

Çalışmayı başka bir yerde yapıyorum. şimdilik en azıdan ilk yirmi iki sene kadar Nagel açısından bilincin nesnelci bir açıklamasını verme çabasının sürekliliğini orijinal metinlere dayanarak net şekilde gsterebildiğimi ummakla yetiniyorum.

Bitirirken

Thomas Nagel, geçtiğimiz yüzyılın ikinci yarısının belki de en çok alıntılanmış analitik zihin felsefecisidir. Yazdıkları zerine devasa bir literatür birikmiştir. Ama şimdiye kadar kendisinin tezleri üzerine kitap boyutunda tek bir sistematik ve kapsamlı çalışma yapılmıştır (Thomas, 2009). Belki de bu nedenle binlerce kere alıntılan bu büyük felsefeci bunca yanılığının kısılcasından bir türlü kurtulamamıştır. Nagel'ı en iyi anlayanlar, aslında onun tezlerinde bilincin fiziksel bir açıklamasının verilip verilemeyeceğine dair bulabileceğimiz iyimser ve kötümser iki ayrı çizgiden kötümser olanı alıp daha da katılaştıran ve mantıksal olarak çekilebilecek en u noktaya ekenlerdir. Onlar Nagel'ın kendileri gibi düşünmediğini çok iyi bilirler (r. Jackson ve McGinn). Fakat Nagel'ı kötümser olarak değerlendirenler Nagel'ın ne dediğini oldukça yanlış anlamaktadırlar. Bu makale onlar için yazıldı. Fikirlerini değiştirmelerine bir katkıda bulunabilirsem hedefime tam olarak ulaşmış olacağım.

Kaynaklar

- Alıcı, T. (2013). *Gerçek Bir Yanılsama. Bilim*. İstanbul: Metis.
- Allen, C., & Bekoff, M. (2007). Animal Consciousness. In M. Velmans & S. Schneider (Eds.), *The Blackwell Companion to Consciousness* (pp. 58–71). Blackwell Publishing.
- Bickle, J., Mandik, P., & Landreth, A. (2012). The Philosophy of Neuroscience. In E. N. Zalta (Ed.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Summer 2011). Retrieved from <http://plato.stanford.edu/archives/sum2012/entries/neuroscience/>
- Churchland, P. M. (1985). Reduction, Qualia, and the Direct Introspection of Brain States. *The Journal of Philosophy*, 82(1), 8. <http://doi.org/10.2307/2026509>
- Crane, T. (2007). Cosmic Hermeneutics vs. Emergence: The Challenge of the Explanatory Gap. In C. Penco & M. Beaney (Eds.), *Explaining the Mental: Naturalist and Non-Naturalist Approaches to Mental Acts and Processes* (pp. 22–

- 34). Newcastle: Cambridge Scholars Publishing.
- Davidson, D. (1980). *Action and Events*. New York: Oxford University Press.
- Dennett, D. C. (1991a). *Consciousness Explained*. New York: Back Bay Books.
- Dennett, D. C. (1991b, May). Review of McGinn, The Problem of Consciousness. *The Times Literary Supplement*. Retrieved from <https://ase.tufts.edu/cogstud/dennett/papers/mcginn.htm>
- Flanagan, O. (1985). Consciousness, Naturalism, and Nagel. *Journal of Mind and Behavior*, 6(3), 373–390.
- Foss, J. (1993). Subjectivity, Objectivity and Nagel on Consciousness. *Dialogue*, 32(4), 725–736. <http://doi.org/10.1017/S0012217300011367>
- Gulick, R. Van. (2016). Consciousness. In *Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter 201).
- Levine, J. (2007). Anti-materialist Arguments and Influential Replies. In M. Velmans & S. Schneider (Eds.), *The Blackwell Companion to Consciousness* (pp. 371–380). Blackwell Publishing.
- Lycan, W. G. (2003). Philosophy of Mind. In N. Bunnin & E. P. Tsui-James (Eds.), *The Blackwell Companion to Philosophy* (2nd ed., pp. 173–201). Blackwell Publishing.
- McGinn, C. (1989). Can We Solve the Mind–Body Problem? *Mind*, XCVIII(391), 349–366. <http://doi.org/10.1093/mind/XCVIII.391.349>
- Nagasawa, Y. (2003). Thomas vs. Thomas: A New Approach to Nagel's Bat Argument. *Inquiry*, 46(3), 377–394. <http://doi.org/10.1080/00201740310002415>
- Nagel, T. (1965). Physicalism. *The Philosophical Review*, 74(3), 339–356. <http://doi.org/10.2307/2183358>
- Nagel, T. (1974). What is it like to be a bat? *The Philosophical Review*, 83(4), 435–450. <http://doi.org/10.2307/2183914>
- Nagel, T. (1986). *The View From NoWhere*. Oxford and New York: Oxford University Press.
- Nagel, T. (1998). Conceiving the Impossible and the Mind–Body Problem. *Philosophy*, 73(285), 337–352. <http://doi.org/10.1017/S0031819198000035>
- Nagel, T. (2012). *Mind and Cosmos: Why the Materialist Neo-Darwinian Conception of*

Nature Is Almost Certainly False. Oxford and New York: Oxford University Press.

Nagel, T. (2015a). Yarasa Olmak Nasıl bir Şeydir? In Ö. Ç. Aksoy (Trans.), *Zihin ve Evren* (1st ed., pp. 145–165). İstanbul: Jaguar Kitap.

Nagel, T. (2015b). *Zihin ve Evren*. (Ö. Ç. Aksoy, Trans.) (1st ed.). İstanbul: Jaguar Kitap.

Nemirow, L. (1980). Mortal Questions by Thomas Nagel. *The Philosophical Review*, 89(3), 473–477. <http://doi.org/10.2307/2184400>

Rorty, R. (1970). In defense of eliminative materialism. *Review of Metaphysics*, 24(September), 112–121.

Thagard, P. (2012). The self as a system of multilevel interacting mechanisms. *Philosophical Psychology*, (January 2014), 1–19. <http://doi.org/10.1080/09515089.2012.725715>

Thomas, A. (2009). *Thomas Nagel*. Acumen.

Wider, K. (1990). Overtones of Solipsism in Thomas Nagel’s “What is it Like to be a Bat?” and the View from Nowhere. *Philosophy and Phenomenological Research*, 50(3), 481–499. <http://doi.org/10.2307/2108160>

Wider, K. (1992). The Desire to Be God: Subjective and Objective in Nagel’s The View from Nowhere and Sartre’s Being and Nothingness. *Journal of Philosophical Research*, 17, 443–463. http://doi.org/10.5840/jpr_1992_8

Williams, B. (1986). A Passion for the Beyond: review of “The View from Nowhere” by Thomas Nagel. *London Review of Books*, 8(14), 5–6. Retrieved from <https://www.lrb.co.uk/v08/n14/bernard-williams/a-passion-for-the-beyond>

Öz: Thomas Nagel'in "Yarasa Olmak Nasıl bir Şeydir" makalesi (1974) ve "Hiçbir Yerden Bakış" (1986) adlı kitabı aşırı derecede alıntılanmış iki eserdir. Buradaki argümanlar sıklıkla (i) bilincin öznel boyutunun nesnel-bilimsel bir açıklamasının tümüyle yapılabilmesinin mümkün olmadığını gösteren, veya (ii) fizikalizmin sıkıntılarını dile getiren, veya (iii) düpedüz fizikalizmin bir reddi olarak algılanmış veya kullanılmışlardır. Bu çalışmamda her üç algının da, değişen oranlarda, hatalı olduğunu savunuyorum. Tezimi savunabilmek için, söylediğim üç ana yorumun, her birini özetliyor ve bunların her birinin neden yanlış olduğunu gösteriyorum. Böylelikle Nagel'in ana projesi olan nesnel fenomenoloji önerisini öne çıkararak tüm bu hataların bu projenin genelde pek incelenmemesi veya incelendiğinde yanlış algılanmasına dayandığını ortaya koyuyorum. Bunları ikna edici şekilde yapmak için gösterdiğim gerekçeler nihayetinde Nagel'in nesnel fenomenoloji projesi aracılığıyla "bilincin öznel karakterini nesnel bir şekilde açıklamaya çalıştığı" şeklindeki ikinci tezimi destekleyecektir.

Anahtar Kelimeler: Thomas Nagel, fizikalizm, nesnelcilik, indirgemecilik, Yarasa Olmak.

